

**DECRET LEGISLATIU 79/1990, DE 6 DE SETEMBRE,
PEL QUAL S'APROVA EL TEXT REFÓS
DE LA COMPILACIÓ DE DRET CIVIL
DE LES ILLES BALEARS¹**

*(BOCAIB núm. 120, de 2 d'octubre de 1990;
correcció d'errades [BOCAIB núm. 36, de 21 de març de 1991](#))*

La Llei 8/1990, de 28 de juny, sobre la Compilació del dret civil de Balears ha vingut a modificar multitud de preceptes de la Compilació del dret civil especial de Balears, aprovada per Llei 5/1961, de 19 d'abril.

L'entrada en vigor de la Llei 8/1990 ha comportat que el dret civil de Balears sigui regulat per dues disposicions diferents i, per això mateix, l'article vint-i-cinquè de la Llei esmentada autoritza el Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears a aprovar, mitjançant decret legislatiu, un text refós que reculli, per una banda, els preceptes encara vigents de la Llei 5/1961 i, per una altra, les innovacions introduïdes pel Parlament de les Illes Balears mitjançant la Llei 8/1990.

La delegació legislativa, que per primera vegada s'utilitza a la nostra Comunitat, es realitza en virtut del que disposa l'article 27.1 del nostre Estatut, que diu: "El Parlament podrà delegar en el Govern de les Illes Balears la potestat de dictar normes amb categoria de llei en els termes i supòsits de delegació prevists en els articles 82, 83 i 84 de la Constitució".

També l'article 18 de la Llei 5/1984, de règim jurídic de l'Administració de la C.A.I.B. estableix que: "És competència del Govern... 4. Exercir la potestat legislativa delegada, d'acord amb els supòsits prevists a l'article 27.1 de l'Estatut".

Per tot l'expressat abans i atesa l'autorització rebuda del Parlament per a elaborar un text refós de la Compilació del dret civil de les Illes Balears, a proposta del conseller adjunt a la Presidència, i havent-ho considerat el Consell de Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears a la sessió tinguda dia 6 de setembre de 1990,

¹ Aquest Decret legislatiu s'ha vist afectat per les disposicions següents: Llei 7/1993, de 20 d'octubre, de reforma de l'article 2n del Títol Preliminar ([BOCAIB núm. 140, de 18 de novembre de 1993](#)); Llei 3/2009 ([BOIB núm. 66, de 5 de maig de 2009](#)); Llei 7/2017, de 3 d'agost ([BOIB núm. 96, de 5 d'agost de 2017](#)), i Llei 8/2022, d'11 de novembre, de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears ([BOIB núm. 148, de 17 de novembre de 2022](#)).

Cal tenir en compte que aquesta Llei es troba inclosa en l'annex 1 de la Llei 5/2015, de 23 de març, de racionalització i simplificació de l'ordenament legal i reglamentari de la comunitat autònoma de les Illes Balears ([BOIB núm. 44, de 28 de març de 2015](#)), la qual en l'art. 2 estableix que «S'autoritza el Govern perquè, abans del dia 31 de desembre de 2019, aprovi els textos refosos de les normes legals que s'indiquen a l'annex 1, d'acord amb l'article 37 de la Llei 4/2001, de 14 de març, del Govern de les Illes Balears.

Aquesta autorització inclou la possibilitat de regularitzar, aclarir i harmonitzar els textos legals que s'han de refundre.»

DECRET

Article únic

S'aprova el text refós de la Compilació del dret civil de les Illes Balears que s'insereix a continuació.

COMPILACIÓ DEL DRET CIVIL DE BALEARS

TÍTOL PRELIMINAR DE L'APLICACIÓ DEL DRET CIVIL DE BALEARS

Article 1²

1. El Dret civil de les Illes Balears es compon pels drets civils històrics de les illes de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera, d'acord amb la tradicional divisió per llibres d'aquesta Compilació; per les normes autonòmiques que afectin la matèria de dret civil, dins del marc de les competències estatutàries; pel costum i pels principis generals del dret civil propi.

2. Les fonts del Dret civil de les Illes Balears són: la Compilació i les normes autonòmiques que afectin la matèria de dret civil, el costum i els principis generals del dret civil propi.

3. Regles generals del dret civil de les Illes Balears:

- 1a. Les disposicions del dret civil propi són les normes d'aplicació preferent.
- 2a. Les disposicions dels diferents llibres d'aquesta Compilació constitueixen el dret comú de les Illes Balears i s'aplicaran, supletòriament, a les altres illes.
- 3a. La integració de l'ordenament jurídic civil balear es farà d'acord amb els principis generals del dret que l'informen.
- 4a. En l'aplicació del dret civil propi, aquest ha de ser interpretat d'acord amb els principis generals que l'informen i, si es tracta de la interpretació d'una institució històrica, s'ha de prendre en consideració la tradició jurídica singular, continguda a les antigues lleis i els costums insulars; la doctrina dels doctors i les decisions de la Reial Audiència, quan existissin per aquella institució.
- 5a. Per manca de norma de dret civil propi, s'aplicarà, com a dret supletori, el dret civil estatal, sempre que la seva aplicació no sigui contrària als principis generals que informen el dret civil propi i que el buit normatiu no sigui volgut pel legislador balear, dins del marc de les seves competències.
- 6a. La jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears i, si n'és el cas, del Tribunal Suprem, complementarà l'ordenament civil balear.

² Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

Article 2³

Les normes del dret civil de Balears tindran eficàcia en el territori de la Comunitat Autònoma. Se n'exceptuen els casos en els quals, d'acord amb el dret interregional o internacional privat, hi són d'aplicació altres normes.

El veïnatge i els conflictes interinsulars de normes seran regulats pel Codi civil i les altres disposicions d'aplicació general.

LLIBRE I

DE LES DISPOSICIONS APLICABLES A L'ILLA DE MALLORCA

TÍTOL I

DEL RÈGIM ECONÒMIC CONJUGAL

Article 3. El règim econòmic matrimonial⁴

1. El règim econòmic conjugal serà el convingut a capítols, formalitzats en escriptura pública, abans o durant el matrimoni i, en defecte d'aquests, el de separació de béns.

2. En el règim de separació de béns cada cònjuge serà facultat per realitzar qualsevol actes o negocis de domini, administració, gaudi i disposició dels seus béns, sense perjudici de l'establert a l'article següent.

3. Seran béns propis de cada cònjuge aquells que li pertanyin en establir el règim de separació i aquells que adquireixi per qualsevol títol mentre aquest sigui vigent.

4. Cada cònjuge podrà conferir a l'altre, expressament o tàcitament, l'administració dels seus béns, així com revocar-la, condicionar-la o restringir-la.

El cònjuge administrador tindrà les obligacions pròpies del mandatari i haurà de retornar, a la finalització del mandat, tan sols els fruits existents i aquells amb els quals s'hagués enriquit.

5. Els cònjuges podran celebrar entre si tota classe de contractes i transmetre's béns i drets per qualsevol títol.

En cas d'impugnació judicial es presumirà, tret de prova en contra, que la transmissió és gratuïta.

Les donacions entre cònjuges seran revocables tan sols en els supòsits que preveuen les lletres a) i b) de l'apartat 1 de l'article 7 bis, quan el donant sigui el cònjuge agreujat, per incompliment de càrregues i per ingratitude. Es consideren causes d'ingratitude, a més de les que estableix el Codi civil, l'incompliment greu o reiterat dels deures conjugals i l'anul·lació del matrimoni si el donatari ha obrat de mala fe.

Article 4. Efectes patrimonials del matrimoni⁵

1. Els béns propis de cada cònjuge seran afectes a l'aixecament de les càrregues del matrimoni. En defecte de pacte, cadascun dels cònjuges hi contribuirà en proporció als seus recursos econòmics; es considera com a contribució el treball per a la família i dóna dret a obtenir una compensació que el jutge ha d'assenyalar, si no hi ha acord, quan s'extingeixi el règim de separació.

³ Article modificat per la Llei 7/1993, de 20 d'octubre, esmentada en la nota 1.

⁴ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

⁵ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

Si s'incomplís, totalment o parcialment, el deure d'aixecament de càrregues del matrimoni, per part d'un dels cònjuges, l'altre podrà sol·licitar al jutge que adopti les mesures oportunes per tal d'assegurar-ne el compliment.

2. Tret de prova en contra, es presumirà que pertanyen al cònjuge, per meitat, els béns que integren el parament de casa, però no es consideraran compresos a la presumpció les joies i els objectes artístics o històrics de valor considerable. A la mort d'un dels cònjuges, aquells correspondran en propietat al sobrevivent i no es computaran en el seu haver.

3. Per disposar dels drets sobre l'habitatge habitual i els mobles d'ús ordinari de la família, encara que aquests drets pertanyin a un sol dels cònjuges, es requereix el consentiment de tots dos o, si s'escau, autorització judicial.

Les disposicions dels drets assenyalats en el paràgraf anterior realitzades sense el consentiment de l'altre cònjuge o l'autorització judicial ferma són anul·lables, a instància d'aquell, durant el termini de quatre anys comptadors des de la inscripció en el Registre de la Propietat o des que el cònjuge perjudicat hagi conegut l'acte en qüestió.

La manifestació errònia o falsa de qui fa la disposició sobre el caràcter de l'habitatge no perjudica l'adquirent de bona fe, sens perjudici del que determini la legislació hipotecària.

4. Cada cònjuge respondrà amb els béns propis del compliment de les obligacions que hagués contret. No obstant això, de les causades per l'aixecament de les càrregues del matrimoni, en serà subsidiàriament responsable l'altre cònjuge.

Article 5

El dot serà sempre voluntari i es regularà pel que s'ha establert a l'escriptura de constitució i, supletòriament, pel règim que tradicionalment ha estat d'aplicació a l'illa.

TÍTOL II DE LES SUCCESSIONS

CAPÍTOL I DISPOSICIONS GENERALS

Article 6

L'herència es defereix per testament, per llei i pels contractes regulats en la Llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears.⁶

Article 7

La successió intestada solament podrà tenir lloc en defecte d'hereu instituït i és incompatible amb la testada i la contractual.

Article 7 bis⁷

1. Són indignes per succeir:

⁶ Article modificat per la Llei 8/2022, d'11 de novembre, esmentada en la nota 1.

⁷ Article afegit per la Llei 3/2009, de 27 d'abril, esmentada en la nota 1.

- a) Els condemnats en judici penal per sentència ferma per haver atemptat contra la vida o per lesions greus contra el causant, el seu cònjuge, la seva parella estable o de fet o algun dels seus descendents o ascendents.
 - b) Els condemnats en judici penal per sentència ferma per delictes contra la llibertat, la integritat moral i la llibertat sexual, si l'ofès és el causant, el seu cònjuge, la seva parella estable o de fet o algun dels seus descendents o ascendents.
 - c) Els privats per sentència ferma de la pàtria potestat, tutela, guarda o acolliment familiar per causa que els sigui imputable, respecte del menor o discapacitat causant de la successió.
 - d) Els condemnats per sentència ferma a pena greu per delictes contra els deures familiars en la successió de la persona agreujada.⁸
 - e) Els que hagin acusat el causant de delicte per al qual la llei assenyali pena greu, si és condemnat per denúncia falsa.
 - f) Els que hagin induït o obligat el causant a atorgar, revocar o modificar les disposicions successòries, o li hagin impedit atorgar-les, modificar-les o revocar-les.
 - g) Els que destrueixin, alterin o ocultin qualsevol disposició mortis causa atorgada pel causant.
 - h) En la successió de les persones amb discapacitat, els que no hagin prestat les atencions degudes en concepte d'aliments.⁹
2. L'acció declarativa d'indignitat successòria caduca als cinc anys comptats des que la persona legitimada per exercitar-la la conegui o l'hagi pogut conèixer; en tot cas caduca un cop transcorreguts cinc anys des que l'indigne per succeir hagi pres possessió dels béns hereditaris.
- En els supòsits en què s'exigeixi sentència condemnatòria s'esperarà que aquesta sigui ferma.
3. Les causes d'indignitat de l'apartat 1 són també justes causes de desheretament.¹⁰
4. En tota la resta s'aplica, supletòriament, el Codi civil.

CAPÍTOL II¹¹

DE LES DONACIONS UNIVERSALS

Article 8

Derogat

Article 9

Derogat

Article 10

Derogat

⁸ Lletre modificada per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

⁹ Lletre afegida per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

¹⁰ Apartat modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

¹¹ Articles 8 a 13 derogats per la Llei 8/2022, d'11 de novembre, esmentada en la nota 1.

Article 11

Derogat

Article 12

Derogat

Article 13

Derogat

**CAPÍTOL III
DE LA SUCCESSION TESTADA**

**SECCIÓ 1a
DE LA INSTITUCIÓ D'HEREU**

Article 14

La institució d'hereu és requisit essencial per a la validesa del testament.

Encara que no s'utilitzi la paraula hereu, qualsevol disposició del testador que atribueixi clarament a l'afavorit aquesta qualitat, valdrà com a feta a títol universal.

A les substitucions pupil·lar i exemplar, l'ascendent, en el testament que atorgui per a la pròpia herència, pot, en relació amb la del descendent, instituir hereus d'aquest i establir d'altres disposicions, sense perjudici de les llegítimes, el pagament de les quals podrà, així mateix, autoritzar en doblers. No obstant això, l'exemplar quedarà sense efecte si el descendent havia atorgat testament o donació universal vàlids.

Ambdues substitucions impliquen la vulgar tàcita respecte dels béns procedents de l'herència del substituent.

Si diversos ascendents substitueixen pupil·larment o exemplarment el mateix descendent, cada substitució tindrà eficàcia en relació amb els béns que el substituït hagi adquirit per herència o per llegat de l'ascendent i subsisteixin a la mort d'aquell; però, en relació amb l'herència del menor o de l'incapacitat, únicament tindrà eficàcia l'ordenada per l'ascendent mort de grau més pròxim i, si són d'igual grau, la del darrer que mori.¹²

Article 15

L'hereu o els hereus instituïts només en cosa certa, quan concorrin amb l'hereu o els hereus instituïts sense aquesta assignació, seran considerats simples legataris. Però, si l'hereu únic o tots els hereus instituïts ho són en cosa certa, se'n consideraran legataris d'aquesta i, quant a la resta de l'herència, tindran el caràcter d'hereus universals, per parts iguals si fossin diversos.¹³

L'hereu instituït només en usdefruit s'equipararà a l'instituït en cosa certa. Si, per aplicació del disposat al paràgraf anterior, en resultava simple legatari, ostentarà, tret de disposició contrària del testador, la facultat de prendre possessió per si mateix dels béns objecte del seu dret, sempre que no hi hagués legítims.

¹² Paràgraf modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

¹³ Paràgraf modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

L'hereu instituït en usdefruit tindrà, sempre que la voluntat del testador no fos una altra, el caràcter d'hereu fiduciari si, per a després de la mort d'aquest, s'hagués instituït un altre hereu, el qual es considerarà com a hereu fideïcomissari. Si aquest no arribava a ser-ho, l'instituït en usdefruit serà hereu universal, pur i lliure.

Article 16

El qui és hereu ho és sempre i, en conseqüència, es tindran per no posats en la seva institució la condició resolutòria i els termes suspensiu i resolutori.

En els testaments, el terme incert implica condició, tret que del testament es pugui deduir clarament la voluntat contrària del testador.

L'incompliment del mode imposat a la institució d'hereu mai no podrà donar lloc a la seva resolució.¹⁴

Article 17

Mitjançant codicil, l'atorgant pot addicionar o reformar el seu testament o la donació universal de béns presents i futurs o, a falta d'aquests, pot dictar disposicions sobre la seva successió a càrrec dels hereus intestats; però, en cap cas, no pot instituir hereu, ni revocar la institució atorgada anteriorment ni excloure cap hereu de la successió ni establir substitucions, exceptuant-ne les fideïcomissàries i les preventives de residu, ni desheretar legitimaris ni imposar condició a l'hereu. No obstant això, en el codicil podrà expressar el nom de l'hereu o els hereus i determinar la porció en què cadascun d'ells hagi de considerar-se instituït, amb les limitacions que estableix aquest article. En el codicil pot establir-se una substitució vulgar al legatari.¹⁵

L'atorgament de codicils requerirà la mateixa capacitat i les mateixes formalitats externes que els testaments.

El testament ineficax valdrà com a codicil si reuneix els requisits a què es refereix el paràgraf anterior i no és declarat nul per preterició no intencional de legitimaris.

Els codicils produeixen la modificació del testament o del codicil anteriors en allò que resultin alterats o incompatibles.

Els codicils queden revocats pel testament posterior, si aquest no els confirma expressament. Serà vàlid el codicil merament revocatori.

Article 18¹⁶

El testador podrà encomanar a l'instituït hereu, encara que solament ho sigui en l'usdefruit de tots els béns de l'herència o d'una part d'aquests, així com al legatari cridat a l'usdefruit universal d'aquesta, que, per acte entre vius o de darreres voluntats, els assigni a un o els distribueixi entre diversos parents d'aquell o del mateix distribuïdor, o que elegeixi, entre tots ells, hereu o hereus, en parts iguals o desiguals, i en resulten exclosos els no elegits. En tot cas, se n'hauran de salvar les lligítimes, que es faran efectives segons el que disposi el mateix distribuïdor d'acord amb aquesta Compilació.

L'encàrrec comprendrà les facultats de distribució i d'elecció, tret que la voluntat expressa del testador fos de limitar-lo només a una.

¹⁴ Paràgraf modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

¹⁵ Paràgraf modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

¹⁶ Paràgrafs 1r i 4t modificats per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

La distribució o elecció han de fer-se lliurement o amb les condicions que el testador hagi establert, i en cap cas no poden ultrapassar-se els límits assenyalats per a les substitucions fideïcomissàries. No obstant això, el distribuïdor podrà ordenar substitucions vulgars en fideïcomís a favor de persones incloses al grup de parents indicat.

Les llegendes es defereixen, també en aquests supòsits, des de la mort del testador, i es podran pagar, sense altres formalitats especials, en metàl·lic, si aquell no ho ha prohibit i el distribuïdor així ho disposa. Això no obstant, si el dia en què quedi efectuada definitivament l'expressada elecció o distribució no s'han exigit encara les llegendes ni s'han fet efectives les que s'hagin de satisfer en metàl·lic, es comptaran precisament des d'aquest dia els terminis a què es refereix el paràgraf quart de l'article 48 per tal de comunicar la decisió de pagament de les llegendes en doblers i per tal d'efectuar-ne el lliurament per l'hereu o hereus.

Article 19

La distribució o elecció s'hauran d'efectuar pel distribuïdor, bé indicant expressament que usa aquesta facultat, bé adoptant disposicions que impliquin necessàriament l'ús de tal facultat. Les realitzades per acte de darrera voluntat seran revocables; en canvi, no ho seran les instrumentades en acte inter vivos, que es formalitzaran necessàriament en escriptura pública. El distribuïdor ha d'exercitar aquestes facultats personalment, però l'execució del que disposi, en ús d'aquestes, es pot encomanar a una altra persona.

Si l'hereu distribuïdor té l'encàrrec limitat, exclusivament, a la distribució dels béns entre els parents que s'assenyalen en el testament, l'herència ha de deferir-se en el termini assenyalat pel testador per tal d'efectuar la distribució i, si no n'hi ha, en el moment de la seva mort. En cas que tenguí facultats d'elecció o d'elecció i distribució alhora, l'herència no es deferirà als parents fins que quedi efectuada definitivament l'elecció o la distribució; no obstant això, si l'elegit o l'adjudicatari dels béns per acte entre vius renuncia a l'elecció o adjudicació, el distribuïdor podrà fer ús de bell nou d'aquestes facultats.¹⁷

Article 20¹⁸

Si el distribuïdor deixa d'efectuar, per qualsevol causa, la distribució o l'elecció, hom se subjectarà al que preveu el testament; a manca de disposició especial, es consideraran instituïts per parts iguals aquells parents del testador o, si escau, del mateix hereu o legatari distribuïdor que, havent sobreviscut al distribuïdor en el cas en què l'encàrrec comporti elecció, hagin estat determinats individualment pel seu nom o circumstàncies, i, a falta d'aquests, els parents més pròxims en grau entre els genèricament indicats pel testador. En el supòsit que els esmentats parents fossin fills o nebots del causant o del distribuïdor, entraran en lloc del difunt, encara que hagués sobreviscut al testador, els descendents per estirps.

Article 21

En el fideïcomís de distribució els béns omesos en fer-se l'assignació o distribució seran adquirits pel parent o els parents, aquests per parts iguals, a favor dels quals

¹⁷ Paràgraf modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

¹⁸ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

s'hagués verificat l'assignació o la distribució dels altres béns. En el fideïcomís d'elecció hom se subjectarà, a aquests efectes, en allò que pertoca, a l'establert als articles 15 i 24.

Article 22

Si el distribuïdor premoria al testador, s'entendrà establerta, segons l'article 26, una substitució vulgar a favor dels parents entre els quals s'havia de verificar l'elecció o distribució, tenint en compte, si hi eren d'aplicació, les normes de l'article 20.

Article 23

El distribuïdor tindrà els drets i les obligacions que li corresponguin com a hereu fiduciari; però, no en podrà detreure la quarta trebel·liànica si no era expressament facultat pel testador.

No tan sols els parents instituïts hereus, en el fideïcomís d'elecció, sinó també l'assignatari o els destinataris dels béns, en el fideïcomís de distribució, tindran la condició d'hereus del testador.

Article 24

Instituïts conjuntament i per grups diversos hereus en la totalitat o en una mateixa quota de l'herència, encara que no fos a la mateixa clàusula, si per qualsevol causa el qui no arribava a ser hereu de manera efectiva, era del mateix grup, l'acreciment es produirà preferentment entre els altres del mateix grup i només si aquests hi manquen, la seva quota acreixerà als altres instituïts conjuntament.

Sense perjudici de l'establert al paràgraf anterior i al darrer de l'article 42, el dret d'acrecer es regirà pels preceptes del Codi civil.

Les quotes hereditàries vacants per la no actuació del dret d'acrecer o perquè no n'ha disposat el testador, incrementaran, necessàriament i proporcionalment, les dels altres hereus instituïts que arribin a ser-ho efectivament, amb subsistència dels llegats i les càrregues que no siguin personalíssimes.

SECCIÓ 2a DE LA SUBSTITUCIÓ FIDEÏCOMISSÀRIA

Article 25

En les substitucions fideïcomissàries familiars solament tindran eficàcia els nomenaments successius de fideïcomissaris a favor de persones que no passin de la segona generació, sense limitació de nombre. En les que no siguin familiars solament es podran fer dos nomenaments.

No hi haurà limitació de nombre en el nomenaments a favor de persones que visquin al temps de la defunció del testador.

Article 26

La substitució fideïcomissària implica sempre la vulgar.

Article 27

El fideïcomissari que mori abans que es compleixi la condició, no transmet cap dret als seus successors. Però el testador pot, per a tal supòsit, ordenar una substitució

vulgar en fideïcomís, en el qual cas els designats ocuparan el lloc que hauria correspost al fideïcomissari substituït.

Article 28

Els fills posats en condició no es consideraran cridats a l'herència, si no ho són de manera expressa. Això no obstant, se'ls considerarà cridats com a substituïts del seu pare si la substitució fideïcomissària és condicionada al doble esdeveniment que el fiduciari mori sense fills, i aquests, al seu torn, sense fills.

Als efectes del paràgraf anterior és consideraran fills tant els matrimonials com els no matrimonials i els adoptius, a no ser que el testador hi estableixi limitacions de manera expressa.

Article 29

El fiduciari que hagués practicat inventari de l'herència fideïcomesa en podrà detreure la quarta trebel·liànica si el fideïcomitent no ho havia prohibit expressament. Aquest dret és transmissible als seus hereus.

La trebel·liànica consisteix en la quarta part de l'herència fideïcomesa, amb la deducció prèvia de les despeses i dels deutes i de les llegendes, fins i tot la que pertogui al mateix fiduciari.

Els requisits que s'hauran d'acomplir inexcusablement perquè el fiduciari pugui fer ús d'aquest dret són els següents:

- a) Que l'inventari de l'herència fideïcomesa, que necessàriament haurà de ser judicial o notarial, estigui acabat dins els cent vuitanta dies següents a la delació de l'herència, tret que els béns que la constitueixin es trobin en municipis distints, o que el fiduciari resideixi fora de l'Illa. En aquests supòsits, el termini serà d'un any. El retard no imputable al fiduciari no computarà a l'efecte d'aquest paràgraf.¹⁹
- b) S'hauran de convocar amb trenta dies d'antelació els fideïcomissaris si eren coneguts i, si no ho eren, el representant del Ministeri Fiscal.
A aquests efectes, en els fideïcomisos condicionals s'entendran com a fideïcomissaris coneguts aquells que en el moment de practicar-se l'inventari ostentin la qualitat de fideïcomissaris, malgrat que aquesta titularitat sigui subjecta a la condició i, com a conseqüència, no sigui definitiva.
- c) L'inventari s'efectuarà en el lloc on el causant hagués tingut el darrer domicili habitual.

Article 30

El fiduciari tindrà l'ús i el gaudi dels béns fideïcomesos i dels subrogats i les accions, amb l'obligació de satisfer les llegendes, els llegats i les altres càrregues de l'herència a expenses d'aquesta.

Tindrà l'obligació, a més, de formar inventari i de garantir la restitució dels béns fideïcomesos.

L'inventari es realitzarà d'acord amb el que preveu l'article 29. Quant a les garanties, seran vàlides, amb l'acord previ dels interessats o, si aquests hi manquen,

¹⁹ Lletre modificada per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

per decisió judicial, qualssevol admissibles en dret. En allò que es refereix a immobles serà suficient la inscripció de la titularitat del fiduciari en el Registre de la Propietat.

Es consideren rellevats d'aquestes obligacions:

- a) Els fiduciaris dispensats pel testador; i
- b) Els fills i descendents del fideïcomitent que resultin recíprocament substituïts.

Article 31

El fiduciari que no s'aculli al benefici d'inventari respon dels deutes i obligacions del causant, sense perjudici del dret a reintegrar-se amb càrrec a l'herència.

Article 32

Les despeses extraordinàries de conservació i refacció seran satisfetes pel fiduciari amb càrrec a l'herència.

Article 33

El fiduciari podrà, per ministeri de la llei, alienar i gravar, en concepte de lliures, els béns fideïcomesos:

- a) Mitjançant el consentiment dels fideïcomissaris.
- b) Per tal de detreure la seva quota legítima i la quarta trebel·liànica, amb la notificació prèvia als fideïcomissaris coneguts.²⁰
- c) Per tal de pagar deutes i càrregues de l'herència, llegats en metàl·lic i despeses extraordinàries de conservació o refacció dels béns fideïcomesos.

Si hi havia legitimaris que no eren fideïcomissaris, hom s'ajustarà al que es preveu a la secció quarta d'aquest capítol.

Article 34

El fiduciari també podrà, amb l'autorització judicial prèvia, sempre que el testador no ho hagués prohibit expressament, alienar i gravar els béns fideïcomesos i invertir-ne el contravalor, si era el cas, en altres de major rendibilitat o utilitat en substitució dels alienats. A l'expedient d'autorització judicial seran citats els fideïcomissaris o el Ministeri Fiscal, en el cas que aquests no fossin coneguts o no hi haguessin comparegut.

Article 35

El fiduciari o els hereus d'aquest seran obligats a lliurar la possessió de l'herència al fideïcomissari dins dels trenta dies següents al requeriment procedent; si no ho feien, tindran la consideració de simples detentors.

Article 36

El fideïcomissari no podrà entrar en possessió de l'herència fideïcomesa sense la prèvia liquidació corresponent. El fiduciari o els hereus d'aquest gaudiran del benefici de retenció dels béns fideïcomesos mentre no siguin reintegrats del saldo al seu favor i de la quarta trebel·liànica que els pugui correspondre.

²⁰ Lletre modificada per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

Article 37

Si únicament se subjectaven a substitució fideïcomissària els béns que quedaven al fiduciari el dia de la seva mort, aquest podrà alienar i gravar a títol onerós les tres quartes parts dels compresos en la substitució i haurà de restituir l'altra quarta part, si el testador no l'havia rellevat d'aquesta obligació.

El valor dels béns de què hagués disposat el fiduciari s'imputarà a allò que per llegítima, trebel·liànica o d'altres drets li correspongui.

El fiduciari és obligat a formalitzar inventari amb citació dels fideïcomissaris coneguts o del Ministeri Fiscal, en el cas que no ho fossin o que no hi haguessin comparegut. L'inventari es practicarà d'acord amb les normes establertes per a la quarta trebel·liànica.

Amb el fi d'assegurar la restitució de la quarta part reservada als fideïcomissaris, aquests en podran demanar la determinació. Mentre no hagin fet ús d'aquesta facultat no podran exercitar cap acció per impugnar els actes dispositius del fiduciari.

En cas d'indigència o extrema necessitat, el fiduciari podrà disposar també de la quarta part.

SECCIÓ 3a DE LA QUARTA FALCÍDIA

Article 38

L'hereu a qui, per raó dels llegats, no quedi lliure la quarta part de l'actiu hereditari líquid, podrà, tret de disposició contrària del testador, reclamar aquesta part. Amb aquesta finalitat es reduiran en la proporció necessària els llegats, i l'hereu els podrà retenir fins que aquella no li hagi estat satisfeta.

Solament podrà exercir aquest dret l'hereu que primerament adquireixi l'herència.

Si els hereus fossin més d'un es calcularà en proporció a les quotes hereditàries respectives, tenint en compte els llegats amb què hagin estat gravats cada un d'ells.

Per tal d'exercir aquest dret, l'hereu haurà de practicar inventari en el temps i forma preceptuats per a la quarta trebel·liànica, en el qual es procedirà a la valoració dels béns i deutes de l'herència i a la dels llegats.

Qui el formalitzi en frau dels legataris perdrà aquest dret.

Article 39

Per fixar la falcídia es detreuran les despeses ocasionades per la mort i les d'inventari, així com els deutes i les càrregues de l'herència i les llegítimes, fins i tot la de l'hereu que sigui legitimari.

Els prelegats no s'imputaran a la falcídia²¹ i podran ser objecte de reducció, si n'és el cas, amb els altres llegats.

No es consideraran reduïbles els llegats piadosos o docents, els d'aliments, els de deute propi del testador, els ordenats en pagament de llegítimes en allò que no n'excedeixin,²² els subllegats, els de béns l'alienació dels quals es prohibeixi al legatari i els exceptuats de reducció pel mateix testador. La part en què aquests llegats hagin de ser objecte de reducció no afectarà els altres llegats reduïbles.

²¹ Expressió modificada per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

²² Expressió modificada per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

Article 40

L'hereu en qui concorri la condició de legitimari tindrà dret a la quarta falcídia i també a la seva llegítima.

L'hereu fiduciari no podrà detreure més que una quarta per falcídia i trebel·liànica, que s'obtindrà reduint els llegats i l'herència fideïcomesa en proporció al valor respectiu.

SECCIÓ 4a DE LES LLEGÍTIMES

Article 41

Són legitimaris, en els termes que resulten dels articles següents:

- 1r Els fills i descendents per naturalesa, matrimonials i no matrimonials, i els adoptius.
- 2n Els pares, per natura o adopció.
- 3r El cònjuge viudo.

Article 42

Constitueix la llegítima dels fills, per naturalesa i adoptius, i, en representació dels premorts, dels seus descendents de les classes indicades, la tercera part de l'haver hereditari si eren quatre o menys de quatre, i la meitat si excedien d'aquest nombre.

Per fixar aquesta llegítima es tindran en compte els fills i les estirps dels premorts i es comptaran el legitimari instituït hereu, el renunciant, el desheretat, el qui hagi atorgat definició i el declarat indigne de succeir, sense perjudici del dret que els articles 761 i 857 del Codi civil reconeixen als descendents del declarat indigne o desheretat.

En tots els supòsits en què la llegítima individual no s'hagi de satisfer, passarà a incrementar la part de lliure disposició sense acréixer els col·legitimaris.

Article 43

A manca de les persones enumerades a l'article anterior, són legitimaris:

- a) En la successió del fill matrimonial, els seus pares.
- b) En la del fill no matrimonial, els pares que l'haguessin reconegut o que haguessin estat judicialment declarats com a tals.
- c) En la del fill adoptiu, els pares adoptants.

En constitueix la llegítima la quarta part de l'haver hereditari. Si concorrien ambdós pares es dividirà entre ells, i si n'havia premort algun, correspondrà íntegra al sobrevivent.

El que es disposa als paràgrafs precedents, s'entén sense perjudici de l'establert als articles 811 i 812 del Codi civil.

Article 44

Els fills adoptius i els seus descendents no seran legitimaris en la successió dels seus pares i ascendents per naturalesa, ni aquests en la d'aquells, tret del supòsit que un consort adopti el fill per naturalesa de l'altre, el qual tindrà, juntament amb l'adoptant, dret a llegítima. En aquest supòsit, el fill adoptiu i els seus descendents seran legitimaris en la successió del pare per naturalesa o ascendent.

Article 45²³

1. El cònjuge que, en morir el consort, no es trobi separat legalment, ni s'hagin iniciat, per part de cap dels dos cònjuges, els tràmits regulats a tal efecte en la legislació civil de l'Estat, serà legitimari en la successió d'aquest.

2. Si entre els cònjuges separats hi ha hagut una reconciliació degudament acreditada, el supervivent conservarà els seus drets.

3. En concurrència amb descendents, la llegítima vidual serà l'usdefruit de la meitat de l'haver hereditari; en concurrència amb pares, l'usdefruit de dos terços, i, en els altres supòsits, l'usdefruit universal.

Article 46

La preterició d'un legitimari no anul·larà el testament, però quedarà salvat el dret del pretèrit d'exigir allò que per llegítima li correspongui.

No obstant això, la preterició no intencional de fills o descendents legitimaris conferirà al legitimari preterit acció per obtenir l'anul·lació del testament, que caducarà als quatre anys de la mort del causant.²⁴ No es produirà aquest efecte i el pretèrit només ostentarà el dret de reclamar-ne la llegítima:

1r Si el testador havia instituït com a únics hereus els seus fills, els descendents o el cònjuge.

2n Si la filiació del pretèrit resultava de procediment judicial d'investigació de paternitat iniciat amb posterioritat a la mort del causant.

3r Si el testador, respectant les llegítimes, havia ordenat que valgués el testament encara que fos en el supòsit de preterició no intencional.

No es consideraran pretèrits els descendents d'un descendent no pretèrit que hagi premort al testador.

El desheretament fet sense expressió de causa o per causa la certitud de la qual no s'hagués provat, si fos contradita, o que no sigui alguna de les previstes al Codi civil, produirà els efectes indicats al paràgraf primer.

Article 47

La llegítima es podrà atribuir per qualsevol títol i conferirà als legitimaris el dret d'exercitar les accions de petició i divisió d'herència i de promoure el judici de testamentària, excepció feta del supòsit del pagament de la llegítima en metàl·lic.

Per fixar la llegítima es deduirà del valor que tenien els béns a la mort del causant l'import dels deutes i de les càrregues, sense incloure-hi les imposades al testament, i també les despeses de darrera malaltia, enterrament i funeral.²⁵

Al valor líquid determinat així, s'hi afegirà el de les liberalitats computables, pel que tenien en el moment de la mort, i se'n deduiran les millores útils i les despeses extraordinàries de conservació o reparació, costejades pel beneficiari i amb agregació de l'import dels deterioraments causats per culpa d'aquest que n'haguessin disminuït el valor.

²³ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

²⁴ Incís modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

²⁵ Paràgraf modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

Article 48

La llegítima atribueix dret a una porció de l'haver hereditari i ha de ser pagada en béns de l'herència. No obstant, el testador, en tot cas, i l'hereu distribuïdor, si no se'ls hagués prohibit, podran autoritzar el pagament de la llegítima en doblers encara que no n'hi hagi a l'herència.

S'hauran de respectar els llegats de cosa específica i l'assignació o distribució de béns determinats, ordenats a favor dels legitimaris pel testador o hereu distribuïdor.

Per pagar la llegítima, hom s'atindrà al valor que tenien els béns hereditaris al temps del finament, incrementat amb els fruits i les rendes produïts des de la mort del causant. Des del finament, el crèdit en metàl·lic acreditarà l'interès legal.

La decisió de pagament en metàl·lic només produirà efectes si es comunica fefaentment als legitimaris en el termini d'un any des de l'obertura de la successió. El pagament s'efectuarà dins de l'any següent a la comunicació, si la llegítima no supera la tercera part de l'herència, i en el termini de dos anys, en cas contrari.

Transcorreguts els terminis indicats sense que s'hagi efectuat el pagament en metàl·lic de la llegítima, el legitimari podrà reclamar-ne judicialment el pagament o complement, i la demanda es podrà anotar al Registre de la Propietat.

Tots els béns de l'herència són afectes al pagament en metàl·lic de la llegítima, però, respecte de tercers hipotecaris i en garantia dels legitimaris, serà aplicable, en allò que pertoca, l'article 15 de la Llei hipotecària.

La institució d'hereu, l'assignació o distribució de béns, el llegat i la donació a favor de qui resulti legitimari, implicaran atribució de llegítima, encara que no s'expressi així, i s'imputaran en satisfacció d'aquesta, sempre que el causant, el donant o l'hereu distribuïdor no hagi disposat una altra cosa. Aquesta imputació tindrà efecte, encara que el legitimari rebutgi l'herència, l'assignació o distribució, o el llegat.

Els hereus podran també fer ús de la facultat establerta en l'article 839 del Codi civil, i el cònjuge viudo podrà fer ús de la de l'article 840 del Codi civil.²⁶

Article 49²⁷

La disposició a favor d'un legitimari per valor superior a la seva llegítima, amb l'expressa prevenció cautelar que, si no accepta les càrregues o limitacions que li imposen es reduirà el seu dret a la llegítima estricta, facultarà aquell per acceptar la disposició en la forma establerta o fer seva la llegítima lliure de tota càrrega o limitació.

Article 50²⁸

Derogat

Article 51²⁹

Derogat

²⁶ Paràgraf modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

²⁷ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

²⁸ Article derogat per la Llei 8/2022, d'11 de novembre, esmentada en la nota 1.

²⁹ Article derogat per la Llei 8/2022, d'11 de novembre, esmentada en la nota 1.

SECCIÓ 5a DELS TESTAMENTS

Article 52

En els testaments atorgats davant notari no serà necessària la presència de testimonis, tret dels casos següents:

- a) Si el notari no coneixia el testador.
- b) Si el testador era cec o completament sord.
- c) Si el testador no sabia o no podia signar.
- d) En els supòsits en què el notari ho consideri necessari o així ho manifesti el testador.

En tots aquests supòsits els testimonis, en nombre de dos, no tindran l'obligació de conèixer el testador, tret del cas a), i ho podran ser els empleats del notari.

En tota la resta s'observaran les formalitats previstes en el Codi civil.

CAPÍTOL IV DE LA SUCCESSION AB INTESTATO

Article 53³⁰

1. La successió abintestat es regeix pel que disposa el Codi civil, sens perjudici, si escau, dels drets que reconeix al cònjuge vidu l'article 45 d'aquesta compilació i del que es preveu en la Llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears.³¹

2. A falta de les persones indicades en els articles 930 a 955 del Codi civil, han d'heretar conjuntament les administracions territorials de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears que se citen en el següent paràgraf, les quals hauran de destinar preceptivament els béns heretats, o el seu producte o el seu valor, a institucions o establiments d'assistència social, d'educació o culturals ubicats en el seu respectiu territori.

D'aquests béns o del seu producte o del seu valor, en correspon la meitat a l'ajuntament del municipi de darrera residència habitual del causant i una altra meitat al Consell insular de l'Illa del causant determinats d'acord a la normativa general que afecti aquesta matèria.

Si correspon heretar a les administracions territorials de les Illes Balears, consells insulars i ajuntaments, es considerarà sempre acceptada l'herència a benefici d'inventari, prèvia declaració d'hereu.

TÍTOL III DELS DRETS REALS

Article 54

La varietat consuetudinària denominada estatge confereix el dret personalíssim i intransmissible d'habitar gratuïtament la casa, ocupar-ne privativament les habitacions

³⁰ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

³¹ Apartat modificat per la Llei 8/2022, d'11 de novembre, esmentada en la nota 1.

necessàries i compartir l'ús de les dependències comunes amb els posseïdors legítims de l'immoble, sense concórrer a les despeses, les càrregues i els tributs que l'afectin.

En allò que no es preveu en el paràgraf anterior, hi serà aplicable el que disposa el Codi civil sobre el dret d'habitació.³²

Article 55

Els censos, l'alou i els altres drets de naturalesa anàloga es regiran pel que es disposa en aquest títol i supletòriament pel Codi civil, excepció feta dels articles 1.636 a 1.642, ambdós inclosos, que no hi seran aplicables en cap cas.

A més del que estableix l'article 63, seran d'aplicació a l'alou les normes del cens emfitèutic, sempre que no siguin incompatibles amb la seva naturalesa.

Article 56

El cens que es constitueix quan el propietari útil d'un immoble transmet aquest domini amb reserva del dret de percebre la pensió anual té igual naturalesa i caràcter que el cens reservatiu.

Article 57

Per a la redempció dels censos, si no n'era conegut el capital, aquest es determinarà computant la pensió al tres per cent, tret dels emfitèutics sense dret a lluïme, que es computaran a l'u i mig.

Article 58

El censalista, a l'hora d'atorgar rebut de qualsevol pensió, pot obligar el censatari que li doni "firma" del pagament en escriptura pública, que anirà a càrrec del mateix censalista.

El senyor directe gaudirà del mateix dret en relació amb el pagament del lluïme.

Article 59

Poden dividir-se entre dues o més persones les finques gravades amb un cens, encara que sigui sense el consentiment del censalista.

Article 60

Els censos s'extingeixen per prescripció de cinc anys, que es computaran des del pagament de la darrera pensió. La prescripció també afecta les pensions, que només podran reclamar-se respecte dels darrers tres anys.

L'alou també s'extingeix per prescripció de cinc anys, que es comptaran des de la inscripció en el Registre de la Propietat de la darrera transmissió onerosa del domini útil de la finca i, si aquesta hi manca, des que el senyor directe n'hagi tingut coneixement, sempre que durant aquest termini no s'hagi reclamat o pagat el lluïme o no s'hagi efectuat cap acte de reconeixement.

Article 61

La manca de pagament de la pensió del cens no produeix el comís de la finca.

³² Expressió modificada per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

Article 62

Respecte del pagament i cobrament de les pensions dels censos, hom s'haurà d'atendre a l'estat possessorí.

El censatari pot cessar en el pagament de les pensions quan el censalista no justifiqui el dret de percepció.

L'estat possessorí es perd pel transcurs de dos anys sense cobrar la pensió.

Article 63³³

L'alou i els censos emfitèutics amb dret a lluïisme són redimibles en qualsevol moment a instància del senyor del domini útil, mitjançant el pagament al senyor del domini directe d'un lluïisme i dos terços de lluïisme del valor de la finca, en l'estimació dels quals no es computarà el valor de les millores introduïdes o edificacions que s'hi hagin realitzat amb posterioritat a la data del títol constitutiu, tret que el títol constitutiu digui una altra cosa. Si no consta que s'hagués pactat cap quantitat en concepte de lluïisme, aquest consistirà en el 0,5 per cent del valor de la finca apreciat en la forma determinada anteriorment.

Quan l'alou s'hagi constituït sobre una finca rústica que posteriorment hagi esdevingut urbana, el càlcul del lluïisme es realitzarà sobre el valor de la finca com a rústica.

LLIBRE II

DE LES DISPOSICIONS APLICABLES

A L'ILLA DE MENORCA

Article 64³⁴

1. La institució coneguda a Menorca amb el nom de societat rural és, d'acord a la tradició jurídica pròpia, un contracte de societat civil particular o atípic subscrit entre el titular d'una finca rústica i el conreador, els quals actuen mancomunadament amb l'objecte d'explotar una finca en estreta col·laboració.

2. Quan la titularitat de la finca implica l'existència de dos o més propietaris, aquests responen solidàriament davant el conreador.

Si els conreadors són dos o més, el contracte només serà possible si els diversos conreadors responen solidàriament davant el titular de la finca o quan el contracte tenguí per objecte aprofitaments diversos que siguin compatibles.

3. Si el conreador adopta la forma de titularitat compartida li seran aplicables els articles 2.2, 4, 5 i 8 de la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries.

En el cas que, en relació amb el cònjuge o parella de fet del conreador, concorrin les condicions de l'article 13 de la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries, serà aplicable l'establert en dit article.

4. El contracte, convingut en qualsevol forma, ha de fixar la durada, que en cap cas no pot ser inferior a un any, la participació en els guanys o munt major i les pèrdues, la mota o dotació que aporta el titular de la finca, i també la resta d'aportacions que ha de fer cadascuna de les parts.

³³ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

³⁴ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

Una vegada conclòs el termini pactat, el contracte es prorrogarà tàcitament per períodes iguals, tret que, amb tres mesos d'antelació, qualsevol de les parts se'n desdigni.

5. El contracte de societat rural no s'extingeix pel desdir del conreador si aquest convé amb un nou conreador la subrogació en la seva participació, drets i obligacions, sempre que no hi hagi oposició a dita cessió per part del titular de la finca, en atenció a l'estreta col·laboració que caracteritza la societat rural. Malgrat que el titular de la finca no s'oposi a la subrogació del conreador, pot acordar amb el conreador entrant annexonar continguts al contracte de societat rural, tant si són continguts innovadors, com si són modificadors o extintius, respecte dels acords existents.

En cas de cessió, el conreador cedent ha de satisfer el conreador cessionari la bestreta lliurada pel titular de l'explotació, si n'hi va haver. Així mateix, amb la cessió es produiran els estims de la mota, com a dotació del titular que es manté vinculada a l'explotació de la finca, i de l'extramota la qual, en defecte de pacte, es reparteix per meitat entre el conreador i el titular.

En el procés d'estims, correspon al conreador cedent el rescabament en espècie o en metàl·lic del contingut de la mota que s'hagi deteriorat. Així mateix, si el contingut de la mota s'ha vist augmentat, l'excés tindrà la consideració d'extramota.

6. El contracte de societat rural tampoc no s'extingeix per la mort del titular de la finca o del conreador, sinó que, en el lloc d'aquests, queden subrogats els seus successors hereditaris sempre que, quan es tracti dels successors del conreador, aquests col·laborin, o estiguin en possibilitat de fer-ho, en l'explotació de la finca i no s'oposin a la continuació del contracte. Una vegada produïda la subrogació, sigui quin sigui el termini que s'hagi pactat en el contracte, cadascuna de les parts se'n podrà desdir, però aquest continuarà vigent fins al final de l'any agrícola.

7. A la finalització del contracte, al desdir i a la cessió d'aquest, les parts poden acordar realitzar el procés de liquidació o estims amb sotmetiment a estimadors, acordant el nombre d'estimadors, els criteris d'elecció i el grau de perícia pertinent que aquests han de tenir, així com qualsevol altra qüestió que les parts considerin. El simple acord entre les parts de sotmetiment a estimadors no perjudica l'exercici de qualssevol accions judicials que, en relació amb aquesta matèria, les parts puguin exercitar.

8. Cal atènyer-se als usos i costums en el que no hagi estat pactat en el contracte ni es preveu en aquest llibre.

Article 65³⁵

A l'illa de Menorca regeix el que disposa el llibre I d'aquesta Compilació, a excepció dels articles 54 a 63.

³⁵ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

LLIBRE III
DE LES DISPOSICIONS APLICABLES
A LES ILLES D'EIVISSA I FORMENTERA

TÍTOL I
DEL RÈGIM ECONÒMIC CONJUGAL

CAPÍTOL I
DEL RÈGIM MATRIMONIAL PACCIONAT
(ESPÒLITS)

Article 66. Els espòlits³⁶

1. El règim econòmic conjugal serà el convingut en capítols matrimonials, denominats espòlits.

2. Concepte. Els espòlits, institució pròpia de les Illes Pitiüses, són un negoci jurídic familiar i solemne mitjançant el qual s'estableix el règim econòmic del matrimoni així com d'altres disposicions per raó d'aquest.

3. Moment d'atorgament. Els espòlits podran atorgar-se abans o després de celebrar-se les núpcies. En el primer cas, només produiran efectes una vegada contret el matrimoni, sempre que aquest es celebri en el termini d'un any comptador des de la firma dels espòlits.

4. Forma i inscripció. Per a la seva validesa els espòlits, així com les seves modificacions, hauran d'atorgar-se en escriptura pública. S'han d'inscriure en el Registre civil i, si és el cas, en altres registres públics.

5. Capacitat. Tenen capacitat per atorgar espòlits abans de contraure matrimoni els que vàlidament el puguin celebrar, però necessiten, si és el cas, els complements de capacitat que corresponguin.

6. Contingut.

- a) Els espòlits hauran de contenir disposicions relatives a la fixació, modificació o substitució del règim econòmic matrimonial. L'estipulació d'un règim econòmic podrà fer-se per simple remissió a un dels regulats en les lleis o bé acomodant-lo a les particulars circumstàncies dels interessants.
- b) Podran convertir-se en espòlits totes aquelles estipulacions referides a institucions que, d'acord amb les seves pròpies normes reguladores, admetin el seu atorgament en capítols matrimonials. En particular, donacions propter nuptias, dot, escreix, acolliment en una quarta part dels milloraments, pactes sobre la forma i quantia de contribució a l'aixecament de les càrregues del matrimoni, donacions universals, pactes successoris, usdefruit universal i fidúcia successòria, com també qualssevol altres que els interessats considerin convenients, fins i tot en previsió de ruptura matrimonial.
- c) Les institucions contingudes en els espòlits es regiran pel que hagin convingut les parts i, subsidiàriament, per la seva regulació específica.
- d) Quan els pactes en previsió de ruptura matrimonial s'atorguin abans del matrimoni únicament seran vàlids si el matrimoni arriba a contraure's dins de l'any següent a la data de l'atorgament.

³⁶ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

7. Modificació dels espòlits.

- a) Els espòlits podran modificar-se en qualsevol temps mitjançant escriptura pública. La modificació no perjudicarà els drets adquirits de bona fe per terceres persones.
- b) Per modificar o deixar sense efecte el règim econòmic matrimonial, així com qualssevol altres clàusules convingudes exclusivament entre els cònjuges, bastarà el consentiment d'aquests.
- c) Per modificar o deixar sense efecte clàusules en què hagin intervingut qualssevol altres persones, es necessitarà, a més, la seva concurrència o la dels seus hereus, si la modificació afecta drets que aquelles haguessin conferit.
- d) S'exceptuen del que disposen els dos paràgrafs anteriors les estipulacions que, per acte exprés o per la seva naturalesa, siguin revocables.

8. Ineficàcia per nul·litat, separació legal i divorci.

- a) Els espòlits esdevindran ineficaços per nul·litat matrimonial, separació legal o divorci, llevat del que s'estableix en els paràgrafs següents.
- b) Es mantindrà l'eficàcia dels pactes convinguts en espòlits en previsió de ruptura matrimonial, sens perjudici del que resolgui la sentència.
- c) Els heretaments i les donacions atorgats a favor del fill o de la filla continguts en els espòlits signats amb ocasió de les seves núpcies, conservaran l'eficàcia si hi ha descendència del matrimoni anul·lat, separat legalment o divorciat. Si el matrimoni no ha tingut descendència, si el fill o la filla es torna a casar o constitueix parella estable, l'heretament o la donació esdevindran revocables per la sola voluntat de l'heretant o donant.
- d) Els heretaments convinguts a favor dels descendents del matrimoni en consideració al qual s'haguessin atorgat els espòlits, també conservaran l'eficàcia, però els heretaments purs esdevindran revocables.
- e) L'acció de revocació prevista en els paràgrafs anteriors caducarà en el termini d'un any des que el legitimat té coneixement de la concurrència de la causa que la determina.

CAPÍTOL II DEL RÈGIM MATRIMONIAL LEGAL

Article 67³⁷

1. Per manca d'espòlits, el matrimoni quedarà subjecte al règim de separació de béns, que reconeix a cada cònjuge el domini, el gaudi, l'administració i la disposició dels béns propis.

Per disposar dels drets sobre l'habitatge habitual i els mobles d'ús ordinari de la família, encara que aquests drets pertanyin a un sol dels cònjuges, es requereix el consentiment de tots dos o, si s'escau, autorització judicial. Les disposicions de dits drets realitzades sense el consentiment de l'altre cònjuge o l'autorització judicial ferma són anul·lables, a instància d'aquell, durant el termini de quatre anys comptadors des de la inscripció en el Registre de la Propietat o des que el cònjuge perjudicat hagi conegut l'acte en qüestió. La manifestació errònia o falsa de qui fa la disposició sobre

³⁷ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

el caràcter de l'habitatge no perjudica l'adquirent de bona fe, sens perjudici del que determini la legislació hipotecària.

Els cònjuges podran transmetre's per qualsevol títol béns i drets i celebrar entre si qualsevol classe de contractes.

Les donacions entre els cònjuges seran revocables per les causes determinades en el tercer paràgraf de l'article 3.5.

2. Els cònjuges seran obligats a contribuir al sosteniment de les càrregues del matrimoni. Per manca de pacte, ho faran en proporció als seus recursos econòmics.

Si hi ha dot o d'altres béns afectes al sosteniment de les càrregues familiars, els fruits i les rendes s'aplicaran preferentment a aquest fi.

Es considera com a contribució el treball per a la família i dóna dret a obtenir una compensació que el jutge ha d'assenyalar, si no hi ha acord, quan s'extingeixi el règim de separació.

3. Ambdós cònjuges responen solidàriament davant terceres persones de les obligacions que contrauen conjuntament per l'aixecament de les càrregues familiars i de les contretes per un d'ells en exercici de la seva potestat domèstica.

CAPÍTOL III DE L'USDEFUIT UNIVERSAL CAPITULAR

Article 68. Usdefruit universal capitular³⁸

1. L'usdefruit universal convingut en espòlits per a després de la mort faculta l'usufructuari per regir i governar la casa i tots els béns, el qual queda dispensat de formar inventari i de prestar fiança.

2. L'usufructuari queda obligat a prestar, amb càrrec a l'usdefruit, aliments a l'hereu, al consort d'aquest i als fills del cònjuge premort i de l'hereu que visquin a la casa, així com a consentir que es facin en l'usdefruit les reduccions necessàries per pagar les llegendes i, si escau, per constituir el dot.

3. Aquest usdefruit és inalienable, sens perjudici que, amb el consentiment del nu propietari, s'alienin béns determinats. L'usdefruit subsisteix sobre el producte de l'alienació que no es destini a prestar aliments o a pagar deutes i llegendes.

4. L'usdefruit s'extingirà quan l'usufructuari contragui nou matrimoni o parella estable, si així s'acorda en els espòlits.

TÍTOL II DE LES SUCCESSIONS

CAPÍTOL I DELS MODES DE DELACIÓ HEREDITÀRIA I DELS PRINCIPIS SUCCESSORIS

Article 69

1. La successió es defereix per testament, per pacte o per disposició de la llei.

³⁸ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

2. El testament i el pacte successori seran vàlids encara que no contenguin institució d'hereu o que aquesta no compregui la totalitat dels béns.

Article 69 bis³⁹

1. Són indignes per succeir:

- a) Els condemnats en judici penal per sentència ferma per haver atemptat contra la vida o per lesions greus contra el causant, el seu cònjuge, la seva parella estable o de fet o algun dels seus descendents o ascendents.
- b) Els condemnats en judici penal per sentència ferma per delictes contra la llibertat, la integritat moral i la llibertat sexual, si l'ofès és el causant, el seu cònjuge, la seva parella estable o de fet o algun dels seus descendents o ascendents.
- c) Els privats per sentència ferma de la pàtria potestat, tutela, guarda o acolliment familiar per causa que els sigui imputable, respecte del menor o discapacitat causant de la successió.
- d) Els condemnats per sentència ferma a pena greu per delictes contra els deures familiars en la successió de la persona agreujada.⁴⁰
- e) Els que hagin acusat el causant de delicte per al qual la llei assenyali pena greu, si és condemnat per denúncia falsa.
- f) Els que hagin induït o obligat el causant a atorgar, revocar o modificar les disposicions successòries, o li hagin impedit atorgar-les, modificar-les o revocar-les.
- g) Els que destrueixin, alterin o ocultin qualsevol disposició mortis causa atorgada pel causant.
- h) En la successió de les persones amb discapacitat, els que no hagin prestat les atencions degudes en concepte d'aliments.⁴¹

2. L'acció declarativa d'indignitat successòria caduca als cinc anys comptats des que la persona legitimada per exercitar-la la conegui o l'hagi pogut conèixer; en tot cas caduca un cop transcorreguts cinc anys des que l'indigne per succeir hagi pres possessió dels béns hereditaris.

En els supòsits en què s'exigeixi sentència condemnatòria s'esperarà que aquesta sigui ferma.

3. Les causes d'indignitat de l'apartat 1 són també justes causes de desheretament.⁴²

4. En tota la resta s'aplica, supletòriament, el Codi civil.⁴³

³⁹ Article afegit per la Llei 3/2009, de 27 d'abril, esmentada en la nota 1.

⁴⁰ Lletre modificada per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

⁴¹ Lletre afegida per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

⁴² Apartat modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

⁴³ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

CAPÍTOL II DE LA SUCCESSION TESTADA

Article 70

Tot allò que es refereix a la successió testamentària es regirà pel Codi civil, amb les excepcions contingudes en aquest llibre. També hi serà d'aplicació el disposat a l'article 52, del llibre I d'aquesta Compilació.

El testament s'entendrà revocat per l'atorgament posterior d'un altre o d'un pacte successori vàlid, sempre que no s'hi disposa que aquell subsisteixi en tot o en part.

CAPÍTOL III DE LA FIDÚCIA SUCCESSÒRIA

Article 71

Cada cònjuge pot nomenar fiduciari a l'altre perquè ordeni la successió d'aquell entre els seus descendents comuns.

La designació de fiduciari, així com els actes d'aquest en compliment de l'encàrrec, hauran de constar en testament o en escriptura pública.

L'execució de l'encàrrec feta per acte inter vivos serà irrevocable.

CAPÍTOL IV⁴⁴ DELS PACTES SUCCESSORIS

SECCIÓ 1a DISPOSICIONS GENERALS

Article 72

Derogat

SECCIÓ 2a DELS PACTES D'INSTITUCIÓ

Article 73

Derogat

Article 74

Derogat

Article 75

Derogat

Article 76

Derogat

⁴⁴ Article derogat per la Llei 8/2022, d'11 de novembre, esmentada en la nota 1.

SECCIÓ 3a DELS PACTES DE RENÚNCIA

Article 77

Derogat

CAPÍTOL V DE LES SUBSTITUCIONS

Article 78

El disponent pot ordenar substitucions en tots els seus béns o en part d'aquests mitjançant qualsevol acte de liberalitat inter vivos o mortis causa.

Els fideïcomisos i les substitucions fideïcomissàries s'interpretaran d'acord amb la tradició jurídica insular.

CAPÍTOL VI DE LES LLEGÍTIMES

Article 79

Són legitimaris:

- a) Els fills i descendents per naturalesa, matrimonials i no matrimonials, i els adoptius.
- b) Els pares, per naturalesa i adopció.

La llegítima dels descendents és constituïda per la tercera part de l'haver hereditari, si eren quatre o menys de quatre, i per la meitat de l'herència si excedien d'aquest nombre. Els fills es comptaran per caps, i els altres descendents per estirps. Les dues terceres parts o la meitat restants, segons els casos, seran de lliure disposició.

La llegítima dels pares es regirà pels articles 809 i paràgraf 1r del 810 del Codi civil, sempre que no contradiguin el que es preceptua en aquest capítol.

Article 80

Per a determinar la llegítima individual entre diversos legitimaris, s'hi ha de comptar el que sigui hereu, així com també el que hagi renunciat o atorgat el finament, el desheretat injustament i el declarat indigne de succeir al causant, sense perjudici dels drets dels fills o descendents del desheretat o indigne, d'acord amb els articles 761 i 857 del Codi civil.

Article 81

1. L'hereu o successor contractual obligat al pagament de la llegítima podrà, sense intervenció dels legitimaris, acceptar l'herència, inscriure els béns rebuts en els registres públics i alienar-los o gravar-los per qualsevol títol; podrà, així mateix, pagar la llegítima en sous o metàl·lic, encara que no n'hi hagués a l'herència, tret de disposició en contra del testador o de l'instituent.⁴⁵

⁴⁵ Apartat modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

2. L'obligat al pagament de la llegítima haurà de suportar l'afecció real legitimària sobre tots els béns que li hagin estat adjudicats per herència, donació o heretament.

3. La llegítima acreditarà l'interès legal del seu import des de la mort del causant encara que el pagament s'efectuï en béns hereditaris.

En el llegat, assenyalament o assignació de cosa específica hereditària en concepte de llegítima o imputable a aquesta, el legitimari afavorit farà seus, en lloc dels interessos, els fruits o les rendes que la cosa produeixi a partir de la mort del causant.

Mentre el legitimari visqui a la casa i en companyia de l'hereu o de l'usufructuari universal de l'herència i a expenses d'aquests, la llegítima encara no satisfeta acreditarà interessos.

4. L'import de la llegítima, fixat el dia de la mort del causant, variarà segons les alteracions intrínseques del valor dels béns de l'herència fins el moment d'efectuar-se'n el pagament.

Article 82

1. El dret del legitimari a una part del valor, que pot ser concretat en béns o en doblers de la manera assenyalada a l'article precedent, grava amb afecció real tots els béns de l'herència.

2. Entre legitimaris, procedirà el dret de retracte, en cas de cessió del dret a la llegítima a un tercer que no ho sigui.

3. El legitimari, pel simple fet de ser-ho, no té dret a retracte en el cas de venda per l'hereu dels béns hereditaris.

4. El legitimari no pot exercitar les accions de petició i divisió d'herència.

Article 83

1. La renúncia pura i simple de la llegítima, la desheretació justa i la declaració d'indignitat per a succeir extingeixen la llegítima individual. Els mateixos actes en relació amb l'únic o amb tots els legitimaris, l'extingeixen totalment. En tots aquests supòsits la llegítima acreixerà l'herència, sense perjudici de l'aplicació, si és el cas, dels articles 761 i 857 del Codi civil.

2. L'acció per a exigir la llegítima prescriu als trenta anys a comptar des de la mort del causant.

Aquest termini no correrà respecte del legitimari mentre visqui a la casa i en companyia de l'hereu o de l'usufructuari universal de l'herència i a expenses d'aquests; però, si moria en aquesta situació havent transcorregut el temps de prescripció, aquesta operarà, sempre que no l'hagués reclamada judicialment o extrajudicialment i no l'hagués esmentada en el seu testament.

CAPÍTOL VII DE LA SUCCESSION AB INTESTATO

Article 84⁴⁶

1. La successió intestada a Eivissa i Formentera es regeix per les normes del Codi civil.

⁴⁶ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

2. No obstant el que disposa el paràgraf anterior, el cònjuge viudo adquirirà lliure de fiança, en la successió del consort difunt, l'usdefruit de la meitat de l'herència intestada en concurrència amb descendents i de dues terceres parts en concurrència amb ascendents. No tindrà aquest dret el cònjuge viudo separat legalment; ni tampoc es generarà aquest dret en el cas que s'haguessin iniciat, per part d'algun dels dos cònjuges, els tràmits regulats a tal efecte en la legislació civil de l'Estat.

3. A falta de les persones indicades en els articles 930 a 955 del Codi civil, han d'heretar conjuntament les administracions territorials de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears que se citen en els següents paràgrafs, les quals hauran de destinar preceptivament els béns, o el seu producte o el seu valor, a institucions o establiments d'assistència social, d'educació o culturals ubicats en el seu respectiu territori.

Quan el municipi de la darrera residència habitual del causant sigui de l'illa d'Eivissa, la meitat dels béns heretats o del seu producte o del seu valor correspondrà a l'ajuntament del municipi de dita darrera residència habitual i l'altra meitat al Consell Insular de l'Illa del causant determinada d'acord a la normativa general que afecti aquesta matèria.

En el supòsit que la darrera residència habitual del causant sigui a l'illa de Formentera, la totalitat de l'herència intestada passa al Consell Insular de Formentera, sempre que, d'acord a la normativa general que afecti aquesta matèria, no resulti que la successió s'ha de regir per la llei del veïnatge civil del causant i aquest sigui el propi de Mallorca o Menorca, cas en el qual la meitat dels béns heretats o del seu producte o del seu valor correspondrà al consell insular que pertorqui.

Si correspon heretar a les administracions territorials de les Illes Balears, consells insulars i ajuntaments, es considerarà sempre acceptada l'herència a benefici d'inventari, prèvia declaració d'hereu.

TÍTOL III

DELS DRETS REALS

Article 85

Podrà conferir-se per qualsevol títol el dret d'habitació consistent en el gaudi dels elements i les pertinences comuns de l'habitatge, i, en especial, d'una habitació independent que es tanqui amb clau. El gaudi de tots els elements esmentats i de l'habitació, tret que hi hagi estipulació expressa en contrari, es considerarà que ho és en la mesura suficient per atendre les necessitats del titular del dret, i el seu contingut comprendrà, a títol enunciatiu, tot el que es relaciona amb el porxo, cuina, pou de la casa i fruites fresques.

TÍTOL IV

DE LES OBLIGACIONS I ELS CONTRACTES

Article 86⁴⁷

1. L'explotació a majoral, conveni agrícola parciari pactat en qualsevol forma entre el propietari i el conrador o majoral, es regirà per allò que s'hi hagi convingut i pel que estableix aquesta Compilació. A falta d'això, hom s'atindrà als usos i costums insulars.

2. Si el conrador o majoral adopta la forma de titularitat compartida li seran aplicables els articles 2.2, 4, 5 i 8 de la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries.

En el cas que, en relació amb el cònjuge o parella de fet del conrador o majoral, concorrin les condicions de l'article 13 de la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries, serà aplicable l'establert en dit article.

3. Quan una de les parts vulgui procedir a la resolució del contracte, ha de donar a l'altra el desví o preavis, fefaentment amb dos testimonis, segons el costum. Per fer-ho té de temps fins a les vint-i-quatre hores del darrer dia de l'any en curs, i el conrador ha de deixar lliure i expedita la finca a les dotze hores del dia vint-i-quatre de juny de l'any següent.

DISPOSICIONS FINALS

Disposició final primera

Les normes del dret civil especial balear escrit o consuetudinari, principal o supletori, vigents a la promulgació d'aquesta Compilació, queden substituïdes per les que s'hi contenen.

Disposició final segona⁴⁸

Les remissions que aquesta Compilació fa a les disposicions del Codi civil s'entenen fetes a la redacció vigent a l'entrada en vigor del Text refós aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, excepte les modificacions posteriors, respecte de les quals les remissions que aquestes facin al Codi civil s'entenen fetes a la redacció vigent a l'entrada en vigor de cada llei de modificació.

DISPOSICIONS TRANSITÒRIES

Disposició transitòria primera

La preterició no intencional de fills o descendents a què es refereix el paràgraf 2n de l'article 46 de la Compilació, sobrevinguda per aplicació de les normes constitucionals, no implica la nul·litat del testament atorgat amb anterioritat a aquesta Llei, i els pretèrits únicament tenen dret a reclamar-ne la llegítima.

⁴⁷ Article modificat per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

⁴⁸ Disposició modificada per la Llei 7/2017, de 3 d'agost, esmentada en la nota 1.

Disposició transitòria segona

Les atribucions patrimonials en concepte de llegítima que per via de reserva o afecció s'hagin escripturat i inscrit en el Registre de la Propietat sense consentiment ni intervenció del legitimari, a l'empara del règim vigent anterior a la Compilació de 1961, podran cancel·lar-se a petició de persona interessada, sempre que hagin passat vint anys des de la seva constància registral.